

Dansk Arbejde!

Her begynder de mange Fordele ved at vaske fine og sarte Stoffer i Persil.

Koldt Vand og lidt Persil — den letteste og billigste Behandlingsmaade af Silketøj, Kunstsilke og Uld. Tag kun 1 Spiseskefuld Persil til hver 2 Liter Vand. Tryk Tøjet let i det milde, kolde Persilbad, og hurtigt er alt Snavs forsvundet. Lidt Eddike i det første Hold Skylevand opfrisker Farverne og hindrer dem

i at løbe ud. Og saa Tørringsmaaden: Rul Tøjet ind i et hvidt Stykke, der kan trække Fugtighed. — Udbred derefter Tøjet paa et hvidt Stykke, træk det i Façon og lad det tørre, men ikke i Solen eller Ovnvarmen og ikke ophængt, saa dets Egenvægt trækker det „langt“ og ud af Façon.

P. 9. 111.

Persil til al Slags Vask

i Føroyum, og við kapitalismuni fylgir sjálvandi kapitalistar og kapitalur (tað kann tó vera trót av annleggskapitali).

Føroya fiskimenn mega ár undan ári selja sína arbeiðsmegi til teirra, ið liggja inni við framleiðslumíðlunum, tí fasta — konstanta — kapitalinum (skip, virkir o. t.), meðan tann flótandi (variable) kapitalurin virkar her sum alla aðra staðni. Her í Føroyum finnst kapitalur — peningur — ið nýttur verður til at keypa vørur fyri, við tí endamáli at innvinna handilsyvirskot — handilskapitalur. Peningur, ið nýttist til framleiðandi (produktiv) virkir — *industrikapitalur* — ella peningur, ið útlántur verður móti rentum — *finanskapitalur*.

Finanskapitalurin — tann rentuberandi kapitalurin — leiðir við tað sama hugsanin yvir á tann part av fiskimonnum, sum t. d. hava nakrar rentuberandi krónur í Føroya banka ella sparikassa. Tað er kunnugt, at tað ofta er ein almenn uppfatan, at kapitalur økist ella kemur fram vegna uppsparing; men í roynd og veru kemur bert tann minsti parturin av samfundins kapitali fram vegna uppsparing. Um munin millum tann egentliga — sanna — kapital og so tær krónur, fiskimenn spara saman í góðum tíðum, kann ein fáa góða fátan um við at framhalda eitt brot av Knud Korst:

»Det er ganske vist muligt for de smaa Indtægtshavere at spare sig en Nødsikring op i gode Tider; men indtræffer der Sygdom eller Arbejdsledighed, saa forsvinder det opsparede igen. Der er meget stor samfundsmæssig Forskel paa Nødsiklinger og egentlig Kapital, selv om det paa Grund af moderne Bankteknik er muligt at anvende en Del af Nødsiklingerne som Kapital, nemlig gennem Udlåns.»

(Knud Korst »Samfundsøkonomi. Side 71—72. — København 1926).

Tann arbeiðandi fjóldin heima í Føroyum livur undir kapitalistokinum, antin so kapitalistarnir eru heima í Føroyum ella ikki. *Fakta er, at kapitalisman valdar í Føroyum.* Tann áskoðan, at kapitalistar hava verið í Føroyum, men at teir ikki eru longur, skal liggja fyrst, hagartil skal alt vendast seinri.

Eftirsum samfundio er sundurlutað í tveir bólkar, kapitalánara og ikki-kapitalánara, verður fylgjan harav tann, at tað í samfundinum eisini koma tveir høvuðsáskoðanir at gera

seg galdandi — socialisma og kapitalisma. Tað verður munur á teirra áskoðan, ið lata kapitalin »arbeiða« fyrst seg — kapitalisturin — og so teir, ið arbeiða undir kapitalinum. Tann, ið ongan kapital eigur, vil, tá hann fatar ella viðgongur sína støðu í samfundinum, tilgona sær tann socialistiska hugsunarháttin, ið krevur, at framleiðslan, produktiónin, verður lögð undir almenna umsjón, t. d. gjøgnum stat, kommunu og kooperatión, soleiðis at arbeiðarin harvið kann gerast viðbestemmandi af vinnulivinum — sum hann vegna kapitalismuna er avskorin frá — og eisini tryggja sær fullt virði fyri sítt arbeiði (burtursæð frá tiltakskapitali til endurnýggjan av maskinum), meðan kapitalisturin tilgongur sær tað kapitalistisku áskoðanina, liberalismuna,* ella frikappingina í nær tilknýtan til tað privata initiativ — einstaklingsáreiði, »alles Kamp mod alle«;**) tí hann á tann hátt kann tilvenda sær stóran kapitalagnir, um hann er sterkur nokk og ikki verður við undirlutan í »alles Kamp mod alle«.

At frikapping er einstýðandi við »alles Kamp mod alle«, er

*) Si Adam Smiths nationaløkonomiska verk, sum á enskum eitur »Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations«, hvar hann kraftigani hevdar frikappingina uttan almenna innblanding.

**) Th. Hobbes.

ikki ringt at fata, eftirsum frikappingin grundar sína tilveru á tað mest óbundnu friheit fyrst tann einkulla til at hevda seg í produktiónini, hvat í og fyrst seg sær sera vakurt út. Men har kapping er millum einstaklingar, verða nakrir við yvirutan og aðrir liggja eftir. Henda óbundna einstaklingskappingin ger, at nógvr virðir leggjast oyði, sum ikki er so lögdi. Tað forur krepping við sær, ger at tann eini kapitalisturin altíð kann vænta at vera yvirvinnin av einum øðrum. Fylgjan verður so, at kapitalistarnir taka seg saman í flokkar, ringar (trustir, kartellir og syndikalir), men broytanin av frikappingini verður bert tann, at stríðið, kappingin, frá at vera millum einstakar kapitalistar, verður millum kapitalistflokkar — kreppingin meira umfatandi. Hendan nýskipanin innanfyri liberalismuna er ikki til nakran bata fyrst ikki-kapital-eigarin, eftirsum hann stóðugt er frásakorin at gera seg galdandi til egnan frama viðvíkjandi framleiðsluni.

Tað er soleiðis lætt at fata, at liberalisman, ella um ein vil »alles Kamp mod alle«, forir við sær, at summar greinir í vinnulivinum kunnu haldað væl gangandi, meðan aðrar eru komnar á gravarbakkan, har ímillum hin føroyska skipsfiskavinnan. Tann meiri fullkomni teknikkurin viðvíkjandi fiskivinnu aðra staðni ger, vegna kapitalismuna, at okkara fiski-

vinna má umskipast fyrst at kunna fylgja við. Tað verður tí kraft av teimum greinum í vinnulivinum, ið eru illa staddar, at tað almenna skal hjálpa. — Hettar neyðarrópi hevur ikki sín uppruna í tí, at kapitalistarnir ikki eru longur; men at líkandi produktiv virkir í øðrum londum hava minni framleiðslumkostnað, hava meira kontantan kapital til at arbeiða við.

Eisini kemur ein onnur umstøða at gera seg galdandi: Tað má stóðugt leitast upp nýggjur marknaður; men alt eftirsum tann kapitalistiska útviklingin vinnur fram, vera teir nýggju marknaðirnir færri og færri, eftirsum tann kapitalistisk framleiðsluhátturin verður innfurdur kring um staðir; og meðan leita verður eftir nýggjum marknaði, kemur ein vissur stóður í vinnulívið, soleiðis sum t. d. í Føroyum í hesum døgum.

Kapitalisman hevur spent sínar fangandi armar kring um klótuna, frá Føroyum til Kina, frá Noreg til Argentina, eins tað sama hvar vit venda okkum, so er tað tann kapitalistisk framleiðsluhátturin, ið valdar (samvirki, kooperatión, hevur bert o. u. ¹/₁₀ av heimsins íbúðavarm aftanfyri seg), fylgjuliga má stríð teirra ikki-kapitaleigandi verða vent móti kapitalismuni, móti »alles Kamp mod alle«, verði seg í Føroyum ella Kina, í Noreg ella Argentina.

Streymur.

Kreppingin.

Hvar er hjarging Føroya?

Undir hesi yvirskrift skrivaði eg grein í hesum blaði nr. 40, fyrst hin 6. oktober í ár.

Henda grein varð ætlað sum eitt bráfonisuppskot, t. v. s. hon skuldi peika á, hvat ið gerast skal nú í stundini. Eg veit væl, at mál javnaðarmanna ikki kann gjøgnumforast í bráðræsi; men tað ræður um at hjarga tað, ið hjargast kann. Vit kunna sjálvandi ikki rokna við at broyta oll viðurskipti her á landi tey fyrstu árin. Tað skal long tíð til tess. Vit eiga einans tveir sessir á Føroya lögtingi, og sum orðatakið sigur: »Hvat skal spurv gera í tranadansi?«

Eg veit væl, at teir tveir menn kunna rokna við at verða stýðj- aðir av nokrum rættlugsandi monnum úr hinum flokkunum; men fleirtal fáa teir neyvast fyrst málum javnaðarmanna.

Eg havi haft eitt sindur við stjórn Føroya Fiskimannafelags at gera, og eg veit, at stjórnin gjøgnum mong ár hevur hugsað um at gera felagið til eitt keypslu- og solufelag; men bógar eru mangir og stórir at yvirvinna.

»Streymur« skrivar nú í hesum blaði nr. 42 fyrst hin 20. oktober í ár, at hann í november 1929 hevur skotið uppá stovnan av forbrúksfelagum í hvørjari bygd, ið seldu og virkaðu fisk og innfurdur vørur. Hesin tankin er góður og bendur í ta rættu leið; men spurningurin er, um hann er lættur at fara í holt við nú í stundini. Eg nerti tí ikki við solu av saltfiski og klippfiski. Til hesa fyrritøku torvast mikin fyrireikan, t. d. eigur at verða kannað um marknað fyrst hesum fiski, so vit kunna rokna við at fáa hann seldan fyrst rimuligan prís. Turkipláss og turki-hús mega fáast til vegar. Hetta er ein stór fyrirætka; men hon má ongatíð ganga fiskimonnum úr huga. Tað er gleðiligt, at fiskimenn, sum t. d. í Nólsoy,